Turkish Journal of Forest Science
Available online at dergipark.gov.tr/turkjforsci

Kamusal açık alanlarda kullanıcı davranışlarına yönelik peyzaj performans analizi: Kahramanmaraş Fuar Merkezi (KAFUM) örneği

Dilay ZÜLKADİROĞLU[1*], Tuğba GÜMÜŞER[2,]

[1]Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kahramanmaraş Sütçü İmamÜniversitesi, Kahramanmaraş
[2]Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çukurova Üniversitesi, Adana

[*]Sorumlu yazar: dilayzulkadiroglu@ksu.edu.tr

Dilay ZÜLKADİROĞLU: https://orcid.org/0000-0002-8347-5014
Tuğba GÜMÜŞER: https://orcid.org/0000-0002-0855-2032

ESER BİLGİSİ / ARTICLE INFO
Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş 24 Nisan 2026 / Received 24 April 2026
Düzeltmelerin gelişi 30 Haziran 2026 / Received in revised form 30 June 2026
Kabul 2 Ağustos 2026 / Accepted 2 August 2026
Yayımlanma 14 Ağustos 2026 / Published online 14 August 2026

ÖZET: Bu çalışma, Kahramanmaraş kentinde Atatürk Parkı içinde yer alan KAFUM fuar alanının sosyal peyzaj performans kriterleri çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından yeniden yapılanma sürecine giren kentte, 20 yıl aradan sonra 2024'te yeniden faaliyete açılan KAFUM Ağustos Fuarı, bölgede önemli bir kamusal toplanma ve kültürel kimlik alanı işlevi görmektedir. Çalışma, ilişkisel tarama modeli kapsamında yürütülmüş; yöntem olarak arazi gözlemleri, yerel yönetimden temin edilen mekânsal veriler ve 5'li Likert ölçeğiyle hazırlanmış anket uygulaması kullanılmıştır. Performans değerlendirmesi; ziyaretçi ihtiyaçları, güvenlik algısı, kültürel ve tarihi önem, iyi hissetme/refah ile dezavantajlı kullanıcı konforu olmak üzere beş temel metrik üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bulgular, alanın genel kullanıcı memnuniyetinin "kısmen yeterli" düzeyinde kaldığını ortaya koymaktadır. Otopark yetersizliği (%64,3), gölgeleme ve oturma elemanlarının eksikliği (%55+), çocuk oyun alanı ile satış birimlerinde aydınlatma yetersizliği (%50+) ve engelli yönlendirme yüzeylerinin neredeyse hiç bulunmaması (%49,87 "hiç yok") en kritik sorun alanları olarak tespit edilmiştir. Buna karşın alanın kültürel ve tarihi dokuyu yansıtması ile fuarın ziyaretçilerin iyi oluş haline katkısı görece olumlu değerlendirilmiştir.
Çalışma; evrensel tasarım ilkelerinin uygulanması, erişilebilirlik altyapısının iyileştirilmesi, aydınlatma ve bitkisel düzenleme kalitesinin artırılması ve kültürel kimlikle bütünleşen mekânsal organizasyonun yeniden kurgulanması yönünde tasarım ve planlama önerileri sunmaktadır. Çalışmanın, fuar alanları gibi dönemsel kentsel kamusal mekânların peyzaj performansının sosyo-mekânsal göstergeler aracılığıyla ölçülmesine yönelik özgün bir yaklaşım ortaya koyduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Peyzaj performans, kamusal açık alanlar, tasarım metrikleri, Kahramanmaraş

Landscape performance analysis of user behavior in public open spaces: The case of Kahramanmaraş Fair Center (KAFUM)

ABSTRACT: This study aims to evaluate the KAFUM fairground, located within Atatürk Park in Kahramanmaraş, within the framework of social landscape performance criteria. Following the earthquakes of 6 February 2023, the city entered a reconstruction process, and the KAFUM August Fair, which was reopened in 2024 after a 20-year interval, serves as an important public gathering space and an area representing cultural identity in the region. The study was conducted within the scope of the correlational survey model. The methodology included field observations, spatial data obtained from the local government, and a questionnaire prepared using a five-point Likert scale. The performance evaluation was carried out based on five main metrics: visitor needs, perceived safety, cultural and historical significance, well-being, and comfort for disadvantaged users. The findings reveal that the overall level of user satisfaction with the site remained at a "partially adequate" level. The most critical problem areas identified were insufficient parking capacity (64.3%), inadequate shading and seating elements (55%+), insufficient lighting in the children's playground and sales units (50%+), and the almost complete absence of tactile guidance surfaces for people with disabilities (49.87% indicating "not available at all"). In contrast, the site's reflection of cultural and historical identity and the contribution of the fair to visitors' well-being were evaluated relatively positively. The study presents design and planning recommendations regarding the implementation of universal design principles, the improvement of accessibility infrastructure, the enhancement of lighting and planting quality, and the reorganization of the spatial layout integrated with cultural identity. The study is considered to present an original approach to measuring the landscape performance of periodic urban public spaces, such as fairgrounds, through socio-spatial indicators.

Keywords: Landscape performance, public open spaces, design metrics, Kahramanmaraş

GİRİŞ

Kamusal açık mekânların fiziksel ve sosyal nitelikleri, kullanıcı deneyimi ve sosyal etkileşim düzeyini doğrudan etkileyen önemli unsurlardır (Wan ve ark., 2024). Nüfus artışı ve hızlı kentleşme süreçleri, şehirler üzerindeki baskıyı giderek yoğunlaştırmakta; bu durum hem yapısal çevre hem de doğal sistemlerin, mevcut ve gelecek nesillere yönelik sosyal ve ekosistem hizmetlerini sürdürülebilir biçimde sunma kapasitesini tehdit etmektedir. Bu bağlamda yapılı çevre; çevresel ve toplumsal bozulmanın bir tetikleyicisi diğer taraftan sosyo-ekolojik sistemlerimizin yeniden canlandırılması için bir tuval de olabilir (Irvine ve ark., 2019; McPhearson ve ark., 2022; Liang ve ark., 2023). Bu iki yolun kesişim noktasında ise, tasarımcılar, mühendisler, planlamacılar ve mimarlar yer almaktadır; Bahsi geçen meslek mensuplarının her gün aldıkları kararlar, yapılı çevredeki mekânların kalitesini ve dağılımını doğrudan etkilemektedir. Bu kararların ağırlığı, dikkatli ve bilgiye dayalı şekilde, güvenle ele alınmalıdır (Alpak ve ark.,2018; Asla,2018; Erap ve ark.,2021).

Bu yaklaşımla tasarlanan alanların, kullanıcı davranışları ve mekânsal organizasyon üzerindeki etkisi belirginleşmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda ürünlere değil süreçlere odaklanarak, peyzaj bağlamını ve kanıtlanmış sürdürülebilirlik performansını dikkate alan

bütüncül, sistem temelli bir tasarım yaklaşımını öne çıkarmaya başlamıştır (Nassauer ve Opdam, 2008; Wu, 2013; Opdam ve ark., 2018; Wu, 2019).

Peyzaj performans analizi, çevresel, sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşmayı sürdürülebilir biçimde değerlendirmek için kullanılan multidisipliner bir yaklaşımdır. Bu analiz yöntemi peyzaj çözümlerinin amaçlanan işlevlerini ne kadar etkili yerine getirdiğini ve sürdürülebilirliğe nasıl katkıda bulunduğunu ölçmektir (Landscape Architecture Foundation, 2017). Kentsel açık alanların performansını etkileyen farklı ölçütler bulunmaktadır; Ekonomik performasın değerlendirilmesinde çevresel ve sosyal ölçütlerle alınan kararlar ve sürdürülebilir tasarımlar etkili olmaktadır. Ayrıca maliyet ve uygulanabilir tasarımların göz önüne alınması, tasarruf ve inşaat sürecinin dengeli ilerlemesine katkı sağlamaktadır (Wang ve ark.,2016). Benzer şekilde, çevresel metrik çalışmalarında entegre peyzaj değerlendirme yöntemleri üzerinden disiplinlerarası göstergeleri kıyaslanmış ve sosyoloji, pskoloji, kent plancı gibi farklı alanların yaklaşımları karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda performans analizi içinde özellikle çevresel göstergelerin önemi vurgulanmaktadır (Modi ,2014; Medeiros 2021;Kang 2022).

Sosyal performans metrikleri ise çevresel ve ekonomik göstergeler üzerinden değerlendirilen bir alan olmakla birlikte, son yıllarda sosyolojik boyutuyla da dikkat çeken çok disiplinli bir analiz yaklaşımı haline gelmiştir. Kullanıcı memnuniyeti, sosyal adalet, erişilebilirlik ve mekânsal eşitlik gibi göstergeler, peyzajın sadece fiziksel değil, toplumsal bir yapı olarak da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Modi, 2014; Kang, 2022; Han ve ark.,2025). Sosyal performans analizinin yürüttüldüğü çalışmalarda kullanıcı deneyimleri, demografik çeşitlilik ve kamusal etkileşim gibi sosyal faktörler, performansın değerlendirilmesinde belirleyici kriterler arasında sayılmıştır. Görsel algı, toplumsal aidiyet hissi ve birey-mekân etkileşiminin, kullanıcıların kamusal mekânları benimsemesinde etkili olduğunu belirtmektedir (Han ve ark., 2025). Bu kapsamda performans analizine sosyolojik bir bakış açısı kazandırmak, peyzaj tasarımında kullanıcıların kültürel değerleri, alışkanlıkları ve toplumsal beklentilerini göz önünde bulundurarak daha kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir mekânlar üretmeyi mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda kent ile insanlar arasındaki dengeyi sağlayan, sürdürülebilir kent parklarının oluşturulmasında kullanıcı davranışlarını irdelemek etkili olacaktır (Garvin, 2011; Şahin ve Tunçay, 2023). Kent parklarının planlanması ve tasarımı, çevrenin gelişmesi, ekolojik etkiler, pasif ve aktif rekreasyon, toplumsal odak, estetik konfor gibi birçok konuda fayda sağlayarak kentsel yaşam kalitesini artırmaktadır (Chiesura, 2004; Faizi, 2006 ; Duggal ve Chib, 2014; Şahin ve Tunçay 2023).

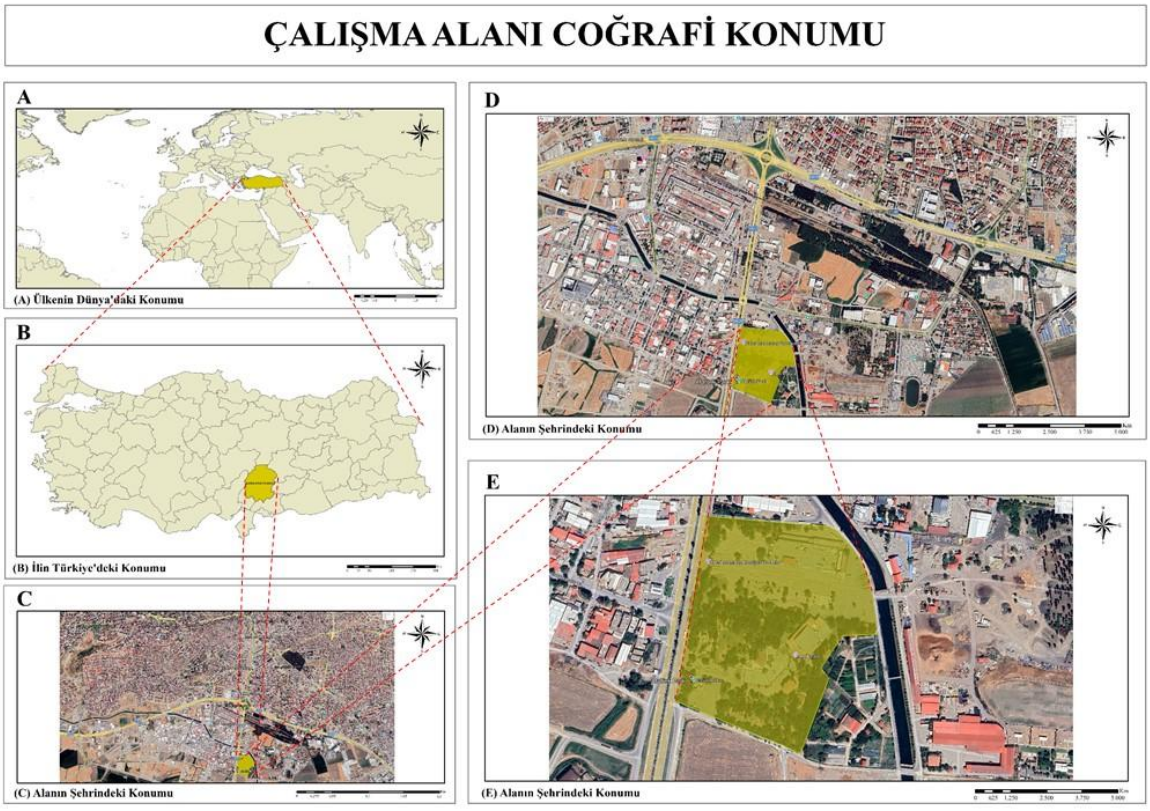
Kent parklarının birçok kullanım talebine göre oluşturulan organizasyonlardan biri de fuar merkezleridir (Tezcan, 2011; Keskingöz ve Burak 2023). Bu kapsamda fuarlar, kentin bölgesel ve ülkesel ölçekte geleneksel ve kültürel imgelerinin tanıtılmasını amaçlayarak, ekonomik katkı sağlayan yapıya sahiptir. Fuar türleri sınıflandırıldığında; bölgesel, ulusal, ticari ve genel fuarlar, tanıtım fuarları, ihtisas ve entegre fuarlar, expo fuarları olmak üzere ayrılmaktadır (Aymankuy, 2013; Dursun ve Kozak 2021). Bu bağlamda ülkemizde de bölgesel ve ulusal ölçekte düzenlenen fuarlar ön plana çıkmaktadır. Kahramanmaraş'ta bölgesel ve ulusal ölçekte ilk defa 1984 yılında düzenlenen KAFUM Ağustos fuarı ise şehrin geleneksel kimliğinin yansıtılması açısından önem taşımaktadır. Fuar organizasyonu tarihsel süreçte 2004 yılında yapılımış, bu tarihten sonra 20 yıl boyunca aktif ağustos fuarı düzenlenmemiştir. Bu aradan sonra 9 Ağustos 2024 yılında tekrardan ziyarete açılmıştır. Genel olarak fuarda sosyal ve kültürel etkinlikler, eğlence alanları, lunapark ve geleneksel ürünler yer almaktadır.

Bu kapsamda çalışma alanı olarak belirlenen KAFUM fuar alanı, özellikle 6 Şubat depremlerinin ardından dönüşen bir kent sınırları içerisinde yer almaktadır. Çalışma kapsamında KAFUM fuar alanında 2025 Ağustos ayı boyunca, ziyaretçilerin alan deneyimine yönelik kullanıcı davranışları analiz edilerek, kullanım alanlarının sahip olduğu özellikler dahilinde planlama ve tasarım önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma, kentsel açık alanlarda düzenlenen fuar etkinliği kapsamında peyzaj performansının sosyo-mekânsal göstergeler aracılığıyla değerlendirilmesini hedefleyerek, ilişkisel tarama modeli kapsamında yapılandırılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Araştırmanın ana materyalini Türkiye'nin Doğu Akdeniz bölgesindeki Kahramanmaraş kentinde bulunan KAFUM (Kahramanmara fuar merkezi) oluşturmaktadır. Araştırma alanı, kentin merkez ilçelerinden Dulkadiroğlu sınırları içinde, güneybatı yönünde konumlanan Atatürk Parkı'nda yer almaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma Alanı Coğrafi Konum Haritası

Araştırmada, fuar alanlarının kullanıcı performans analizinde Kahramanmaraş KAFUM örneğinin ele alınmasının ana nedenleri şu şekilde listelenebilir;

- Kentlerde sosyolojik etkileşimin iyileşmesinde fuar alanlarının niteliklerinin katkısı
- Yeniden yapılaşma sürecinde kent yerleşim dokusu içerisinde bulunan yüksek nitelikli yeşil alan ihtiyacı

- Deprem sonrası kent halkının normalleşme sürecinde iyi oluş haline katkıda bulunacak kamusal alanlara olan talebin artması
- Alanın fuar etkinlikleri zaman diliminde çok fazla ziyaretçi alması
- Alanda 20 yıldan sonra yeniden düzenlenen fuara katılımın yüksek olması

Araştırmada kullanılan materyaller; Kahramanmaraş yerel yönetimlerden temin edilen Atatürk Parkı projesi, fuar yerleşim haritası, uydu fotoğrafları, CBS programları, office programları, yerinde gözlemlerden elde edilen notlar ve anket uygulaması şeklinde sıralanabilir.

Çalışma Alanı

Kahramanmaraş ilinin güney doğusunda Dulkadiroğlu ilçesi İstasyon mahallesinde bulunan Atatürk Parkı içindeki Kafum alanı çalışma alanı olarak seçilmiştir. Kahramanmaraş kenti kuzeydeki Ahır Dağı'nın eğimli yapısı ve güneydeki verimli tarım/su arazilerinin kentsel gelişimi sınırlaması (doğal eşik oluşturması) sebebiyle, kent makroformu zamanla değişerek doğu-batı doğrultusunda yaklaşık 15 km uzanan lineer (çizgisel) bir yapıya bürünmüştür.

Çalışmanın ana materyali olan KAFUM alanının içerisinde bulunduğu Atatürk parkı, Kahramanmaraş'ın şehir merkezinde bulunan en büyük kent parklarından biridir. Parkın temeli 1950'li yıllarda atılmış olmakla birlikte, 1967–1969 yılları arasında gerçekleştirilen kapsamlı ağaçlandırma çalışmaları aracılığıyla alan, işlevsel bir rekreasyon mekânına dönüştürülmüştür. 1970 yılından itibaren ise parkın belirli bir bölümü fuar alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Yoğun bir ağaçlık alan içerisinde konumlanan Fuar alanında; lunapark alanı, konser alanı, satış alanları, yiyecek-içecek alanı, çocuk parkı, oyun alanları, su yüzeyi ve otopark alanları bulunmaktadır.

Yöntem

Kahramanmaraş'ta Ağustos ayında düzenlenen KAFUM fuar organizasyonunun kullanıcı davranışlarına yönelik; alan ve etkinliklerin planlama ve tasarımının insan kullanımında etkilerinin performans analizi altında ele alınmasını içermektedir.

Çalışmanın yöntemi 5 aşamadan oluşmaktadır. Bunlar;

1) Yerel yönetimlerden temin edilen alan verilerin incelenmesi ve yerinde gözlemler ile alanın nitelik ve nicelik özelliklerinin belirlenmesi
2) Kullanıcı performans değerlendirmesinde kullanılacak kriterlerin belirlenmesi ve sınıflandırılması
3) Kullanıcı anket formunun hazırlanıp, anket uygulamasının yapılması
4) Anket analizlerinin yapılması
5) Elde edilen bulgular ile öneriler geliştirilmesi

1) Alanın Nitelik ve Nicelik Özelliklerinin Belirlenmesi

Çalışma alanı olan KAFUM'a ait sayısal veriler, alanın bakım, onarım, restorasyon ve yönetiminden sorumlu olan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nden temin edilmiştir. Elde edilen veriler ile beraber yerinde gözlemler yapılarak incelenip alanda bulunan tasarım ögelerinin nitelikleri veri seti olarak hazırlanmıştır. Buna bağlı olarak çevresel tasarım özellikleri belirlenmiştir.

2) Sosyal Performans Değerlendirmesinde Kullanılacak Kriterlerin Belirlenmesi

Sosyal performans değerlendirme kriterlerinin belirlenmesinde öncelikle çalışma alanının gözlemlemesi ardından yapılan literatür taraması ile birlikte, araştırma hedeflerine ve yöntemlerinin oluşturulmasına yardımcı olacak "ön çalışma varsayımları" belirlenmiştir (Francis, 2001; Yin, 2003; Creswell, 2009). Ön çalışmada; araştırma alanının mekânsal performansı, aktivite çeşitliliği ve sosyal performansını artırma odaklı peyzaj tasarım seçenekleri neler olabilir gibi konulara cevap aranmıştır.

Kullanıcı performans değerlendirilmesi değişkenler arasındaki mevcut ilişki düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma desenidir (Karasar, 2009). Bu bağlamda araştırmada, kullanıcı memnuniyeti düzeyi, alanın görsel peyzaj kalitesi, erişilebilirlik durumu ve sosyal etkileşim olanakları gibi bağımlı ve bağımsız değişkenler tanımlanmıştır. Araştırmanın temel varsayımı, peyzaj performansının sadece fiziksel çevre unsurlarıyla değil, aynı zamanda kullanıcıların mekânı algılama ve kullanma biçimleriyle de doğrudan ilişkili olduğudur. Bu aşamada yapılan literatür çalışmasında ASLA sosyal performans analizinde bulunan kriterlerin yapılmak istenilen çalışma ile uyum göstermesinden dolayı ağırlıklı olarak bu kriterlerin üzerinden analiz yapılmıştır (ASLA, 2018). Kriterler incelendiğinde fuar alanın kullanım amacı ve dönemlik olarak yapılan etkilik göz önüne alınarak sadeleştirilen performans değerlendirmesinde kullanılan kriterler Tablo 1'de özetlenmiştir.Araştırma alanındaki mevcut niteliklere, kullanıcı performans kriterlerine göre değerlendirilmesi, ofis ve arazi çalışmaları ile belirlenmiş, MS Excel programı kullanılarak veri setine dönüştürülmüştür.

Tablo 1. Sosyal Performans Değerlendirmesinde Kullanılan Kriterler

Sosyal Performans Kriterleri	Değerlendirme Yöntemleri
Ziyaretçi İhtiyaçları	• Röportajlar • Anketler • Gözlemler • Medya
Güvenlik ve Güvenlik Algıları	• Röportajlar • Anketler • Çevresel Araçlar (Kamera, medya) • Gözlemler
Kültürel ve Tarihi Önem	• Röportajlar • Anketler • Arşiv Araştırması
İlham ve Güzellik	• Röportajlar • Anketler
İyi Hissetme ve Refah	• Röportajlar • Anketler
Dezavantajlı Kullanıcı Konforu	• Röportajlar • Anketler

3) Kullanıcı Anket Çalışması

Veri toplama sürecinde nicel veri elde etmeye yönelik anket formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler çalışma kapsamında araştırma grubunu; Kahramanmaraş'ta 20 yıllık bir geçmişi olan geleneksel ağustos fuarını uzun bir aradan sonra aktif olarak kullanan bireyler oluşturmaktadır.

Hedef gruplar günlük kullanıcılar (çocuklu aileler, gençler, yaşlılar vb.), rekreatif amaçlı gelen ziyaretçiler ve bölge sakini olan bireylerden oluşmaktadır.

Araştırmalarda örneklem büyüklüğü belirlenirken çalışmalarda çoğunlukla kabul görmüş olan Cochran (1977) formülü kullanılmaktadır. Bu formül kullanılarak Kahramanmaraş merkez ilçelerinde (Onikişubat ve Dulkadiroğlu), kamusal yeşil alan kullanıcılarına yönelik %95 güven düzeyinde ve %5 hata payıyla yapılacak bir araştırma için en az 381 kişilik örneklemin yeterli olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde, KAFUM 2025 yılı Ağustos ayında gerçekleştirilen fuar esnasında ve sonrasında alanın gözlemlenmesi ve fuar etkinliğine katılan bireyler ile görüşülerek yapılmıştır. Çalışmanın süreci sırasıyla;

- Fuar içeriği olarak hazırlanan akış planının irdelenmesi
- Fuar öncesi ve sonrası alanın durumunun irdelenmesi
- Fuar alanı için oluşturulan planın incelenmesi
- Fuar boyunca alanın gece ve gündüz belirli zaman dilimlerinde gözlemlenerek, mevcut özellikler dahilinde kullanıcıların alana yönelik eğilimlerinin davranışını analiz etmek için fotoğraflar alınması aşamalarından oluşmaktadır.

Anket Formunun Hazırlanması

Anket soruları hazırlanması için altlık oluşturacak ve katkı sağlaması amacıyla bir gözlem formu oluşturulmuş, kullanıcıların mekânı kullanım davranışları, alanların yoğunluk düzeyleri ve zamanları, mekânsal tercihleri ve sosyolojik profilleri kaydedilmiştir. Bu kayıtların doğrultusunda anket sorularının nihai şekilleri oluşturulmuştur.

Likert yöntemi kullanılarak hazırlanan anket formları, daha önce belirlenmiş olan kriterler, gözlemler ve ön görüşmelerden elde edilen veriler esas alınarak oluşturulmuştur. Araştırmanın amacına en uygun sonuçlara, en yüksek geçerlilik ve güvenilirlikle ulaşmayı sağlayacak sorular hazırlanmıştır.

Anket Uygulaması

Anket uygulaması yürütülürken, kullanıcı davranışlarının günün farklı saatlerindeki kullanım değişimi anket formu hazırlanmasında altlık veri oluşturmuştur. Analizlerin güvenilirliğini artırmak amacıyla kullanıcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve alanı ziyaret sıklığı gibi değişkenler belirleyici etken olarak ele alınmıştır.

KAFUM alanına şehir içi ve şehir dışından gelen katılımcılara, araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında ön bilgilendirme yapılarak anket uygulanmıştır. Bu aşamada, ziyaretçilerin mekânsal davranışlarına ilişkin görüşleri de alınarak, elde edilen tüm verilerle birlikte bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

4) Anket Analizlerinin Yapılması

Çalışmada kullanılan performans göstergeleri, ASLA'nın **"**Landscape Performance Metrics Primer for Landscape Architects: Measuring Landscape Performance on the Ground" adlı yayında yer alan metrikler esas alınarak oluşturulmuştur. Her bir performans metriği için hazırlanan sorular, katılımcılar tarafından 5'li Likert ölçeğinde değerlendirilmiştir. Elde edilen Likert puanları, farklı metriklerin karşılaştırılabilirliği sağlamak amacıyla oransal performans değerlerine (%) dönüştürülmüştür**.** Bu dönüşümde her bir soru veya performans metriği için elde edilen ortalama puan, ölçeğin alabileceği en yüksek puan olan 5'e bölünerek 100 ile çarpılmış ve böylece performans yüzdesi hesaplanmıştır.Bu yöntem sayesinde farklı performans metrikleri ortak bir ölçekte değerlendirilmiş, kullanıcı algısına dayalı performans düzeyleri nicel olarak karşılaştırılmış ve her bir performans göstergesinin göreli başarı düzeyi ortaya konulmuştur.

5) Elde Edilen Bulgular ile Öneriler Geliştirilmesi

Alan verilerine göre sosyal performans kriterleri kapsamında sınıflandırılan mevcut özelliklerin analiz edilmiş, bu kapsamda kullanıcı anket çalışması yürütülerek elde edilen bulgular analizleri yapılmıştır. Analizlerin sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda kullanıcıların fuar alanına yönelik değerlendirmeleri temel alınarak öneriler geliştirilmiştir.

BULGULAR

Alan Kullanımlarının Tespiti

Araştırma alanı, Kahramanmaraş kent merkezinin güneydoğusunda bulunan Kafum (Kahramanmaraş fuar merkezi) alanıdır. Çalışma alanında otopark, su yüzeyi ve çocuk oyun alanının mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu mekanların yanı sıra fuarın açık olduğu süre zarfında konser alanı, satış üniteleri, yiyecek-içecek standları ve oyun alanlarının olduğu da belirlenmiştir. Ayrıca lunapark alanının, Büyük Şehir Belediyesi tarafından 2025 yılı fuar sezon bitişinden sonra hizmete kapatılmadan aktif olarak faaliyet vermesi kararlaştırılmıştır. Bunun dışında sadece fuar zamanı yer verilen kullanımların konser alanı, satış alanları, yiyecek-içecek alanı ve oyun alanları olduğu belirlenmiştir.

Araştırma alanı olarak belirlenen KAFUM (Kahramanmaraş Fuar Merkezi), 1969-1970 yıllarında tesis edilmesinden bugüne kadar mekânsal değişiklik geçirmiştir. Yaklaşık 55 yıldır farklı aktivitelerin yer aldığı alan; içerdiği yürüyüş yolları, süs havuzları, rekreasyon alanları, çocuk oyun ve piknik alanları gibi sosyal mekanlarının yanı sıra tiyatro ve konser gibi etkinliklerle de kültürel açıdan çok yönlü bir kullanım sunan bir kent parkıdır. Bu kapsamda, sosyo-kültürel ve ticari etkinliklerin gerçekleştirildiği bir fuar merkezi olarak uzun yıllardır kent halkına hizmet vermektedir. Son olarak 2025 yılı fuar organizasyonları kapsamında revize edilen KAFUM alanının mevcut kullanım haritası; yerinde yapılan gözlemler (saha çalışmaları) ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nden temin edilen veriler doğrultusunda düzenlenmiştir (Şekil 2).

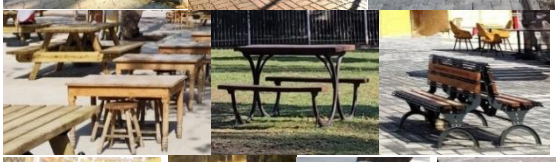

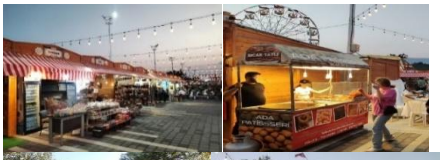
Şekil 2. Kafum Alan Kullanım Haritası

Araştırma alanında yapılan incelemeler sonucunda tespit edilen peyzaj tasarım ögeleri Tablo 2 ve Şekil 2'de sunulmuştur. Bu veriler ışığında, alanın 2025 yılında yapılan revizyon öncesindeki projede yer alan ve ana giriş aksı boyunca düz bit hat olarak tasarlanmış süs havuzunun, geniş çarşı alanı oluşturulması amacıyla kaldırıldığı ve zemin kaplamalarının revize edildiği saptanmıştır.

Çalışma alanında; farklı tasarım, yapı malzemesi ve ölçeklerde açık-kapalı oturma alanları, su ögeleri, yürüyüş yolları ile farklı yaş gruplarına hitap eden çocuk oyun alanları kalıcı fonksiyonel mekanlardır. Alanda dönemsel olarak yalnızca ağustos ayında faaliyet gösteren eğlence (lunapark) alanında ise dönme dolap, crazy dance, balerin, kanguru, balon, rocket booster ve çocuk çarpışan arabası gibi üniteleri mevcuttur (Tablo 2).

Tablo 2. Kafum Alan Kullanımları

Aktivite Alanları		
Ana Grup	**Alt Grup**	
Alan Kullanımları	Lunapark Alanı	
	Çocuk Oyun Alanı	
	Oyun ve Etkinlik Alanları	
	Piknik Alanları	
	Yürüyüş Yolları	
Kentsel Donatılar	Oturma Birimleri	
	Çeşme- Çöp Kutusu	
	Aydınlatma	
	Su Yüzeyi (gölet, şelale)	

Kültürel Donatılar	Satış Alanları	
	Yiyecek-İçecek Alanı	
	Konser Alanı	

Kullanıcı Anket Uygulaması Yapılması ve Peyzaj Performans Metrikleri Doğrultusunda Analizleri

Çalışmanın yöntem bölümünde belirtilen anket çalışması, 2025 yılı Ağustos ayında fuara katılan kullanıcılar ile Eylül-Kasım ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde hazırlanan anket formları, katılımcılara hem çevrimiçi (online) hem de yüz yüze görüşme tekniğiyle uygulanmıştır. Toplamda 412 katılımcıya anket uygulanmış, yapılan ön incelemeler sonucunda protest (geçersiz/taraflı) formlar çıkarılmış, geçerli kabul edilen 381 katılımcının verileri üzerinden yürütülmüştür. Anket uygulamasında istenilen örneklem sayısına ulaşılmasının ardından verilen cevaplar MS Excel programına aktarılmıştır. Çalışmanın metodunda anlatıldığı üzere anket 5'li likert ölçeği kullanılarak sorulmuştur. Elde edilen veriler ASLA peyzaj sosyal performans metrikleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 3 ' de verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda her bir metrik sonucunda kullanıcı değerlendirmeleri tespit edilmiştir.

a) Ziyaretçi İhtiyaçları

Bu kategori, kentsel peyzaj alanlarının kullanıcıların temel gereksinimlerine (erişilebilirlik, yönlendirme, oturma, sosyal etkileşim vb.) ne ölçüde cevap verdiğini ölçmektedir. Sonuçlar incelendiğinde otopark alanları % 64,3 gibi yüksek bir oranda sayı ve konum olarak ziyaretçiler tarafından yetersiz bulunmuştur. Fuar alanında özellikle akşam saatlerinde yoğun kullanıma cevap verebilecek büyüklükte alanların bulunmaması bu sonuca neden olduğu belirlenmiştir. Alandaki bilgilendirme ve yönlendirme tabelaları kullanıcılar tarafından %44,9 oranında yetersiz bulunmuştur. Bu bağlamda oyun alanları etrafında konumlandırılan ahşap ve şişme oyuncaklara, isim ve kapsadığı yaş gruplarını tanımlayan tabelaların uygulanmasının bilgilendirici olacağı belirtilmiştir. Fuarın geleneksel bütünlüğüne uygun renk ve şekillerle tasarlanmış tabelaların çocuklar için dikkat çekici ve yönlendirici olacağı ifade edilmiştir.Gölge elemanları (tente, pergole vs) ve oturma birimi (piknik masası, sırtlıklı /sırtlıksız bank) sayı ve konum olarak, %55 üzerinde kullanıcılar tarafından yetersiz bulunmuştur. Bu bağlamda ziyaretçiler özellikle konser ve oyun alanının etrafında gölge elemanları artırılmasını ve alanla bütünleşen uygulamalar yapılmasını talep etmişlerdir. Yapılan değerlendirmelerde genel olarak kullanıcıların "kısmen yeterli" düzeyine yakın bir algıyı yansıttığı görülmektedir. Bu bulgu, özellikle kullanıcı deneyimi açısından mekânsal organizasyon ve kullanıcı-yönlü tasarımın gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu düzeyde bir değerlendirme, mekanın kullanıcılar üzerinde temel ihtiyaçlar açısından tatmin edici ancak tam yeterlilikten uzak olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Anket Analizi Sayısal Verileri

Ziyaretçi İhtiyaçları

Yeterlilik Düzeyi	Otopark Alanları(%)	Yaya Geçiş Bağlantıları (%)	Alanlara Erişebilirlik (%)	Bilgilendirme Tabelaları(%)	Gölgeleme Elemanları (%)	Oturma Birimleri(%)	Temiz Su Kaynağı (%)	Luna Park Gişe Konumu (%)	Luna Park Oturma Alanları (%)	Engelli Geçiş (%)	Çöp Kutuları (%)
Hiç Yok	2,36	1,84	0	0,52	0,79	0,26	2,1	0	26,25	3,15	0,52
Yetersiz	64,3	51,18	36,48	44,88	56,43	60,37	69,03	32,81	45,67	61,94	55,12
Kısmen Yeterli	27,3	32,81	34,12	37,01	31,76	29,92	21,78	42,26	19,69	25,72	32,81
Yeterli	4,99	13,39	25,98	15,49	9,71	7,87	5,77	22,83	6,56	8,14	9,97
Çok Yeterli	1,05	0,79	3,41	2,1	1,31	1,57	1,31	2,1	1,84	1,05	1,57

Aydınlatma Yeterliliği

Yeterlilik Düzeyi	Bitkisel Alanlar (%)	Lunapark(%)	Otoparklar (%)	Oturma Birimleri(%)	Satış Alanları (%)	Su Öğeleri(%)	Yaya Yolları (%)	Yiyecek Alanı(%)	Çocuk Oyun Alanı(%)
Hiç Yok	2,36	1,31	1,31	1,57	3,67	0,52	1,05	0,79	1,57
Yetersiz	49,61	48,56	38,06	56,69	58,79	12,07	14,17	15,75	52,76
Kısmen Yeterli	39,11	42,52	53,28	33,86	32,55	38,85	50,39	55,38	35,96
Yeterli	8,4	7,61	6,56	6,56	4,46	43,83	31,5	24,93	8,4
Çok Yeterli	0,52	0	0,79	1,31	0,52	4,72	2,89	3,15	1,31

Güvenlik ve Güvenlik Algısı

Yeterlilik Düzeyi	Yapı Elemanlarının Düzeni(%)	Lunapark Giriş ve Gişe Konumu(%)	Güvenlik Tedbirleri(%)	Engelli Yönlendirme Yüzeyleri (%)
Hiç Yok	0,79	0	1,31	49,87
Yetersiz	39,63	32,81	30,18	29,92
Kısmen Yeterli	36,75	42,26	30,18	13,65
Yeterli	20,21	22,83	33,6	5,77
Çok Yeterli	2,62	2,1	4,72	0,79

İyi Hissetme ve Refah

Yeterlilik Düzeyi	Bitkisel Alanların Varlığı (%)	Fuar Ziyareti (%)	Su Öğesi Varlığı (%)	Güvenlik Tedbirleri (%)	Engelli Geçiş Elverişliliği (%)	Engelli Yönlendirme Yüzeyleri (%)
Hiç Yok	0	1,57	4,72	1,31	3,15	49,87
Yetersiz	12,76	13,88	57,74	25,18	61,94	29,92
Kısmen Yeterli	30,18	33,07	25,98	30,18	25,72	13,65
Yeterli	55,22	43,6	9,45	38,6	8,14	5,77
Çok Yeterli	1,84	7,87	2,1	4,72	1,05	0,79

Kültürel ve Tarihi Doku

Yeterlilik Düzeyi	Geleneksel Oyun Alanları (%)	Kültürel ve Tarihi Doku (%)	Kentsel Mobilya Tasarımı (%)
Hiç yok	0,52	1,57	1,05
Yetersiz	53,81	19,95	31,23
Kısmen Yeterli	30,45	33,33	59,06
Yeterli	12,07	41,73	6,82
Çok yeterli	3,15	3,41	1,84

Dezavantajlı Kullanıcı Konforu

Yeterlilik Düzeyi	Engelli geçiş elverişliliği (%)	Yapı elemanlarının düzeni (%)	Engelli yönlendirme yüzeyleri (%)
Hiç Yok	3,15	0,79	49,87
Yetersiz	61,94	39,63	29,92
Kısmen Yeterli	25,72	36,75	13,65
Yeterli	8,14	20,21	5,77
Çok Yeterli	1,05	2,62	0,79

b) Güvenlik

Kentsel açık alanlarda güvenlik, kullanıcıların süreklilik ve katılım düzeyini belirleyen temel faktörlerdendir. Güvenlik algısının düşük olması, alan sahiplenme ve serbest dolaşım hissinin eksikliğine işaret etmektedir.Güvenlik kriterine yaklaşımı, yalnızca fiziksel önlemler değil, aynı zamanda kullanıcı algısına dayalı sosyal güvenlik çerçevesindedir. Bu aşamada analizler genel güvenlik algısı soruları ve aydınlatma açısından ayrı ayrı ele alınmıştır.Yapılan anket analiz sonuçlarında elde edilen veriler incelendiğinde genel güvenlik düzeyi "kısmen yeterli" görüldüğü tespit edilmiştir. Fakat özellikle dezavantajlı bireyler için yönlendirme yüzeylerinin güvenliği % 49.87 gibi yüksek oranda "yetersiz" görülmüştür. Bu durum engelli bireyler açısından yüksek güvenlik sorunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma alanı özellikle akşam saatlerinde yoğun kullanımı olan bir alan olduğu için aydınlatma elemanlarının güvenlik algısı ayrıca irdelenmiştir. Alanda bulunan kullanımların aydınlatma açısından yeterliliği ayrı ayrı sorulmuştur. Yapılan analizlerde "kısmen yeterli" düzeyi genel olarak yüksek değer almıştır. Fakat çocuk oyun alanı ve satış birimlerinin olduğu alanlarda aydınlatma % 50'nin üzerinde "yetersiz" görülmüştür. Bu durum kırılgan kitle olan çocukları ve fuarın sürdürülebilirliğini artıran satış alanlarının dezavantajlı bir duruma düşmesine neden olduğunu göstermektedir.

Özellikle ziyaret sirkülasyonunun yoğun olduğu oyun alanı civarında bulunan yaya yollarının, aydınlatma düzeylerinin yetersizliği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca ebeveynler yaya yolları civarında bulunan yüksek aydınlatmaları ve ağaç gövdelerinden hizalanan ışıkların artırılması gerektiğini belirtmiştir. Çocukların oyun alanı etrafında hareket yoğunluğu dikkate alınarak alçak ve yüksek aydınlatma direklerinin konumsal ve işlevsel açıdan yeniden revize edilmesi gerekmektedir.

c) Kültürel ve Tarihi Önem

Bu kriter, alanın geçmişiyle kurduğu bağ ve tarihî/kültürel öğelerin kullanıcıya aktarımı ile ilişkilidir. Yapılan analizler genel kullanıcı "kısmen yeterli" seçeneğinde yüksek bir tercih yapmışlardır. Fakat alanın kültürel ve tarihi dokuyu yansıtması seçeneğinin %50 nin üzerinde yüksek bir değerlendirme alması dikkat çekmektedir. Bu durumun peyzaj alanlarının sadece fiziki değil, aynı zamanda kültürel anlatılar barındıran yaşantı alanları olması gerektiği vurgulanmata ve 20 sene sonra yeniden açılan Ağustos fuarlarına olan ihtiyacın bir göstergesi olduğu görülmektedir.

d) İyi Hissetme ve Refah

Fuarı ziyaret etmek kullanıcılar tarafından % 43.6 gibi yüksek bir oranda "katılıyorum" olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ziyaretçiler bazı konularda taleplerini dile getirip dinlenmek için farklı konsepte alanların oluşturulabileceğini belirtmiştir. Bu durum alanın toplum üzerinde iyi olma halinin olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Analizlerde alanda bulunan su yüzeylerinin % 57.74 gibi yüksek oranda " katılmıyorum" değerlendirilmesi yapılması dikkati çekmektedir. Bu durumun farklı kullanıcı profillerinin olması ve yoğun kullanım zamanlarında oluşturacağı kaza durumu gibi olumsuz durumların sonucunda böyle bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir.

Kentsel kamusal alanların psikolojik sağlık üzerindeki etkileri performans göstergeleri arasında en kritik başlıklardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu skor, doğal çevrenin sağaltıcı etkisinin tam olarak hissedilmediğini göstermektedir. Yapılan çalışmalarda bu tür alanların, stres azaltıcı etkiler oluşturacak şekilde görsel koridorlarla çevrelenmiş izole alanlar**,** su ögeleri ve doğal malzeme kullanımıyla desteklenmiş şekilde tasarlanması bu etkiyi olumlu yönde yükseltecektir

e) Dezavantajlı Kullanıcı Konforu

Bu konu çalışmanın en kritik bulgusudur, araştırma alnında yaşlı bireyler, çocuklar, engelli bireyler gibi dezavantajlı grupların geçiş elverişliliğini % 69.94 düzeyinde yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu sonuç, alanın kapsayıcılık düzeyinin düşük olduğunu, sosyal adalet ilkesine ters düştüğünü ortaya koymaktadır.ASLA kriterlerinde özellikle engelli bireyler, yaşlılar ve çocuklar için kapsayıcı tasarımın peyzaj performansının ayrılmaz parçası olduğunu belirtir. Alandaki evrensel tasarım ilkelerinin uygulanmadığını**,** bu nedenle alanın sosyal adalet ve eşit erişim hedeflerinden uzak olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda engelli bireyler fuarın yoğun olduğu akşam saatlerinde kullanım alanlarına geçişte zorlandıklarını belirtmiştir. Zemin farklılığının ve rampa geçişinin olduğu kot farkı olan bazı alanlarda algı düzeyinin olumsuz etkilendiği görülmüştür. Buna bağlı olarak ağaç altına konumlandırılan oyun alanlarına erişimde erişim konforunun kısıtlandığı görülmüştür. Algılanabilirlik düzeyindeki farklılık, kullanıcıların alandaki zemin döşemesinin değiştirilmesi yönünde talebini oluşturmuştur.
Lunapark girişindeki rampa, korkuluk vs. gibi kullanımların da elverişsiz olduğunu belirtilmiştir. Rampanın standartların üzerinde yükseklikte inişte kaymayı engelleyen zemin bantlarının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Yoğun kullanım saatlerinde engelli olmayan bireylerin de rampayı kullanarak engelli bireylerin geçişini olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu noktada engelli bireyler için ayrı bir geçiş alanı oluşturabileceği ve konser alanı içinde izleme yeri ayrılması gerektiği dile getirilmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada Kahramanmaraş KAFUM fuar alanının sosyal peyzaj performansı, ASLA kriterleri çerçevesinde beş temel metrik üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, alanın genel kullanıcı memnuniyetinin "kısmen yeterli" düzeyinde kaldığını ortaya koymuş; bu sonuç kamusal açık alanlarda peyzaj performansına ilişkin ulusal ve uluslararası literatürle büyük ölçüde örtüşmektedir.

Ziyaretçi ihtiyaçları metriğinde öne çıkan otopark yetersizliği (%64,3) ile gölgeleme ve oturma elemanlarının eksikliği (%55+), kentsel kamusal alanların temel kullanıcı gereksinimlerini karşılama kapasitesinin zayıflığına işaret etmektedir. Fuar alanı gibi dönemsel yoğunluk gösteren mekânlarda sabit altyapı ile değişken kullanım talebinin dengelenmesi, planlamanın öncelikli güçlüklerinden biri olarak öne çıkmaktadır (Wang ve ark., 2016; Alpak ve ark., 2018). Güvenlik kriteri bağlamında ise genel algı "kısmen yeterli" düzeyde kalırken, engelli yönlendirme yüzeylerinin %49,87 oranında hiç bulunmaması ve aydınlatma yetersizliğinin çocuk oyun alanı ile satış birimlerinde %50'yi aşması dikkat çekicidir. Kentsel aydınlatmanın yalnızca teknik bir gereklilik değil, sosyal güvenlik ve mekân sahiplenme açısından da belirleyici bir tasarım ögesi olduğu göz önüne alındığında (Gehl, 2011), bu eksiklik hem çocuk güvenliği hem de fuarın ekonomik sürdürülebilirliği açısından kritik bir sorun oluşturmaktadır.

Kültürel ve tarihi doku kriteri, diğer metriklerle kıyaslandığında görece olumlu değerlendirilmiş; kullanıcıların %45'inden fazlası bu konuda yeterli ya da çok yeterli yanıtını vermiştir. Bu sonuç, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında yeniden yapılanan kentte 20 yılın ardından yeniden açılan fuarın toplumsal bellek ve kültürel kimlik açısından taşıdığı özgün konumla doğrudan ilişkilidir. Nassauer (1995) ve Selman (2012)'ın vurguladığı üzere, fiziksel çevrenin kültürel kimlikle bütünleşmesi mekânsal aidiyet algısını güçlendirmektedir. İyi hissetme ve refah bağlamında ise fuarı ziyaret etmenin iyi oluş haline katkısı kullanıcıların %43,6'sı tarafından olumlu değerlendirilmiş; bu bulgu, kentsel kamusal alanların psikolojik iyileşmeye katkısına ilişkin literatürle uyum içindedir (Kaplan & Kaplan, 1989; Chiesura, 2004). Buna karşın su yüzeylerinin refah algısına katkısının beklenin aksine düşük çıkması, kalabalık ortamlarda güvenlik kaygısıyla şekillenen kullanıcı algısına işaret etmektedir.

Çalışmanın en kritik bulgusu dezavantajlı kullanıcı konforunun tüm metrikler arasında en düşük değerlendirilen kriter olmasıdır. Engelli yönlendirme yüzeylerinin yokluğu, standart dışı rampa uygulamaları ve oyun alanlarındaki erişim kısıtlamaları, alanın evrensel tasarım ilkelerinden uzak olduğunu açıkça ortaya koymakta; ASLA (2016) ve IFLA (2016)'nın sosyal adalet ve eşit erişim ilkelerine doğrudan aykırılık oluşturmaktadır (Han ve ark., 2025). Bu çalışma, fuar alanı gibi dönemsel nitelik taşıyan kentsel kamusal mekânlarda sosyal peyzaj performansının ölçülmesine yönelik yapılandırılmış bir yaklaşım sunmakta; afet sonrası kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alanlara yapılacak yatırımlarda fiziksel yenilemenin ötesinde, sosyal performans ölçütlerini merkeze alan katılımcı tasarım süreçlerinin belirleyici rol üstlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Kahramanmaraş kentinde 6 Şubat 2023 depremleri sonrası yeniden yapılanma sürecinde önemli bir kamusal alan işlevi gören KAFUM fuar alanının sosyal peyzaj performansını ASLA kriterleri çerçevesinde ziyaretçi ihtiyaçları, güvenlik, kültürel ve tarihi önem, iyi hissetme/refah ile dezavantajlı kullanıcı konforu olmak üzere beş temel metrik üzerinden değerlendirmiştir. 381 katılımcıyla yürütülen anket bulguları, alanın genel kullanıcı memnuniyetinin “kısmen yeterli” düzeyde kaldığını; otopark, gölgeleme, oturma elemanları, aydınlatma ve özellikle engelli erişimi konularında ciddi yetersizlikler bulunduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın alanın kültürel ve tarihi kimliği yansıtması ile kullanıcı refahına katkısı görece olumlu bulunmuştur. Bu kapsamda kent parkı içerisinde bulunan fuar alanın sosyal performansını ölçmeye yönelik yeni bir yaklaşım geliştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında öneriler aşağıda sunulmuştur;

- Kafum fuar alanı civarına konumlanan otopark alanlarından, özellikle alanın batısında gazi Mustafa Kemal bulvarı yolunun karşısında yer alan otopark alanına üst geçit ve yaya geçidinin gerekli olduğu görülmektedir. Fuar alanı yanında bulunan otopark alanlarının algılanmasında yönlendiriciler yetersiz olup, yönlendirici bir tasarım yapılması gerekliliği bulunmaktadır.Dezavantajlı kullanıcılara yönelik otopark alanlarının fuar ana girişlerine en yakın mesafede yer verilmesi, adalet ve fırsat eşitliği çerçevesinde tüm bireyler için eş değer düzeyde erişilebilir olmasını sağlayacaktır.

- Kullanım alanlarının arasındaki bağlantının kopuk olmasından dolayı engelli bireylerin mekanlara erişimlerinde zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Duyumsanabilir yüzeylerin kullanım alanlarına doğrudan yönlendirici olarak entegre edilmesi, engelli bireylerin

erişiminde güvenli ve konforlu bir etki oluşturacaktır. Bu bağlamda ziyaretçiler, alınacak planlama kararlarına engelli bireylere de hitap edecek şekilde evrensel tasarım uygulamaları yapılması algı düzeyini artıracaktır.

- Termal rahatlık ve erişilebilirlik olarak ön plana çıkan fiziksel konforun skor olarak görece düşük olduğu belirlenip, peyzaj tasarımının ergonomik olmayan çözümler içerdiği ve kullanıcı ihtiyaçlarına göre özelleştirildiği belirlenmiştir. Bu noktada satış alanında konumlandırılan sırtılıklı oturma birimlerinin diğer kullanım alanlarında da artırılması önerilmiştir. Özellikle oyun alanı ve konser alanı civarında bulunan yeşil alanların oturma birimleriyle yeniden tasarlanarak uygulanabileceği belirtilmiştir.

- Lunapark girişinde yer alan birkaç oturma alanı dışında oyuncakların civarında herhangi bir bekleme ve oturma alanı bulunmadığı belirlenmiştir. Bu kapsamda ebeveynlerin çocuklarını gözetim altında izlemeleri için Lunapark alanının buna yönelik tasarlanması kullanıcı memnuniyeti açısından etkili olacaktır.

- Evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda ergonomik ve antropometrik ölçüler göz önüne alınması, peyzaj tasarımındaki sürekliliği sağlayacaktır. Bu bağlamda oturma birimlerin sırtlık ve lata vs. bağlantı kısımlarında, göz açısını rahatsız etmeyecek şekilde doğal renkli led ışıkların uygulanması da algılama düzeyi olumlu yönde etkileyecektir.

- Yetişkin ve çocukların antropometrik ölçülerine göre ergonomik olarak kentsel mobilyaların tasarlanması önemlidir. Diğer kullanım alanlarıyla birlikte oyun alanlarında yetişkin ve çocuk yaş gruplarına göre farklı yüksekliklerde bank tasarımları (Çocuklar için;h:30cm, yetişkinler için;h:45 cm yükseklik) sayesinde konfor ve güvenlik açısından oldukça etkili olacaktır.

- Temiz su birimleri olarak çeşme vs. gibi donatıların uygulamasında boru vs. bağlantıları gizlenmelidir. Bu kapsamda su giderinin toprak altı boru elemanlarıyla yeniden desteklenerek çim alanlarda gezintiye engel olmayacak şekilde yer alması, görsel ve estetik açıdan peyzaj algısına olumlu katkı sağlayacaktır. Ayrıca oturma birimlerinin olduğu yeme-içme alanı vs. civarında yoğun olarak konumlandırılmak üzere, diğer kullanım alanlarında da erişilebilecek mesafelerde artırılması önemlidir.

- Fuarda bulunan su öğeleri uygun alanlarda entegre edilerek, oluşan ses yoğunluğunu azaltmaya yönelik tasarım ve uygulamalar yapılmalıdır. Bu kapsamda ağustos ayında düzenlenenen fuarın mikroklima dengesinin sağlanmasına olumlu yönde katkısı olacaktır.

- Su öğelerinin ışık gösterileri ön plana çıkarılması peyzaj alanlarında görsel ve estetiksel konfor açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda özellikle su yüzeylerinin gece görüş etki alanında dikkat çekici hale getirilmesi peyzaj konforunu olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca alanda ses ve ışık gösterilerinin birlikte kullanılması ile odak noktalarının oluşturulması, fuar alanının en yoğun olduğu akşam saatlerinde görsel çekiciliğin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

- Kentsel aydınlatma, doğal gözetim, sosyal kontrolü destekleyen yerleşim gibi kullanım önlemlerinin eksikliği belirlenmiştir. Bu bağlamda kadınlar, çocuklar ve yaşlı bireyler gibi daha kırılgan grupların da alanda kendilerini güvende hissetmelerinin sosyal kapsayıcılık açısından elzem olduğu vurgulanmıştır.

- Alanın güvenliği konusunda ılımlı bir algı bulunduğunu ancak gece kullanımı ya da yalnız kullanımda endişe hissi oluşabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda yürüme alanlarında konumlandırılan alçak ve yüksek aydınlatmaların ışığın eşit noktalarda dağılmasını sağlayarak, fuarın geleneksel bütünlüğüne uygun renk, şekil ve geçişe engel oluşturmayan ebatta tasarlanmış ışıklı tabelaların da çocuklar için dikkat çekici ve yönlendirici olacağı belirlenmiştir. Buna bağlı olarak ziyaretçilerin alandaki güven algısı artarak konforlu hissedeceği öngörülmektedir. Otopark alanlarında da benzer şekilde araçların birbirini görüşü değerlendirilerek, aydınlatma düzeylerinin iyileştirilmesi trafik ve yaya güvenliği açısısından olumlu etki oluşturacaktır.

- Alanda estetik ve işlevsel olarak uygulanacak bitki türlerinin kullanım alanlarında farklı tasarımlarla ön plan çıkarılması, mekanda algısal açıdan olumlu etki oluşturacaktır. Bu bağlamda yürüyüş alanı hattında bulunan bitkilerin ziyaretçiler tarafından özellikle gece görüş açısı içerisinde bulunması da peyzaj konforu açısından önem taşımaktadır. Bitkisel alanlarda uygulanacak ışık düzeylerinde mevcut olan ağaç, ağaççık ve çalılar renk, şekil, taç yapısı ve yükseklik vs. özellikleriyle değerlendirilerek alanda hiyererşik olarak vurgulanmalıdır. Bu bağlamda bitkilerin fiziksel özelliklerine göre, gece ışık açısına bağlı olarak değişiklik gösteren görünüşleri doğru aydınlatma uygulamalarıyla vurgulanmalıdır.

- Kullanıcıların mekansal kullanımlara bağlı olarak algı düzeyleri artsa da "sürdürülebilir kent kimliği" konusunda planlama ve tasarım uygulamalarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Özellikle fiziksel çevrenin kültürel kimlikle bağdaştırılması husunda fiziksel çevreye uyumun eksik kalması, kullanıcıların kent kimliğindeki mekansal aidiyetini algılamasını olumsuz etkilediği görülmüştür (Nassauer, 1995; Selman, 2012).

- Oyun alanlarında şehrin geleneksel dokusunun daha fazla yansıtan görsel etkinlik ve sergi alanlarına yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca her yaştan ziyaretçiye hitap eden tiyatro, farklı alanlardaki gösteri ve hobi alanlarının olması ziyaretçilerin farklı deneyim kazanmlarını sağlayacaktır.

- Çocuk oyun alanı zemininin toprak olmasından dolayı hareket halinde oluşan toz ortamının, çocukların oynayabilmesini elverişsiz hale getirdiği görülmüştür. Çocuklar için oyun alanlarının ilgi çekici hale gelmesi için oyun alanlarının karakteristik özelliklerini yansıtan tasarım uygulamaları yapılabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda geleneksel oyun alanı, ahşap ve şişme oyuncak alanları için bütüncül ve ayrı grupta ele alınarak tasarlanan peyzaj uygulamaları, kullanıcı memnuniyet düzeyinin artırılmasında etkili olacaktır.

Sonuç olarak, fuar alanı gibi dönemsel kullanıma sahip kentsel kamusal mekânların sosyal peyzaj performansının iyileştirilmesi; erişilebilirlik, güvenlik, aydınlatma ve kültürel kimlik bileşenlerinin bütüncül bir tasarım yaklaşımıyla ele alınmasını gerektirmektedir. Özellikle dezavantajlı kullanıcı gruplarının mekâna erişiminin güçlendirilmesi, evrensel tasarım ilkelerinin uygulamaya geçirilmesi açısından öncelikli bir adım olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada sunulan öneriler, afet sonrası yeniden yapılanma sürecindeki Kahramanmaraş'ta kamusal alan yatırımlarına rehberlik edebileceği gibi, benzer nitelikteki fuar ve etkinlik alanlarının peyzaj performansının sosyo-mekânsal göstergeler üzerinden değerlendirilmesine yönelik gelecekteki çalışmalara da bir temel oluşturabilecektir.

YAZAR KATKILARI

Dilay Zülkadiroğlu: Makale yazımı, verilerin elde edilmesi ve analizi. **Tuğba Gümüşer:** Makale yazımı, verilerin elde edilmesi ve anket uygulaması.

FINANSAL DESTEK BEYANI

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

ETİK KURUL ONAYI

Bu çalışma için KSÜ Fen ve Mühendislik Bilimleri etik kurul onayı alınmıştır.

KAYNAKLAR

Alpak, E. M., Özyavuz, M., & Karakaya, M. E. (2018). Peyzaj mimarlığı disiplini kapsamında performans değerlendirmesi. *Akademik Ziraat Dergisi, 7*(2), 195–202.

American Society of Landscape Architects. (2016). *Landscape performance series*. Retrieved September 9, 2025, from https://www.asla.org/lps/

Aymankuy, Y. (2013). Türkiye'de fuar turizmi ve ekonomik etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*(29), 275–292.

Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning, 68*(1), 129–138.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.

Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Duggal, S., & Chib, M. (2014). User perceptions and preferences of urban parks: A case study. *Journal of Urban Design, 19*(3), 275–294.

Dursun, S., & Kozak, M. (2021). Fuar turizmi ve sürdürülebilirlik: Kavramsal bir değerlendirme. *Turizm Akademik Dergisi, 8*(1), 1–15.

Erap, S., Keleş, R., & Demirkıran, S. (2021). Kentsel peyzaj tasarımında performans değerlendirmesi üzerine bir inceleme. *Peyzaj Araştırmaları Dergisi, 13*(1), 10–22.

Faizi, M. (2006). Urban parks and their role in city life: Planning and design considerations. *Open House International, 31*(4), 31–39.

Francis, M. (2001). A case study method for landscape architecture. *Landscape Journal, 20*(1), 15–29.

Garvin, A. (2011). *The American city: What works, what doesn't* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Gehl, J. (2011). *Cities for people*. Washington, DC: Island Press.

Han, Y., Li, Z., & Wang, Q. (2025). Social performance assessment of urban public spaces: Integrating user experience and spatial equity indicators. *Urban Forestry & Urban Greening, 95*, 128–145.

International Federation of Landscape Architects. (2016). *IFLA world landscape architect*. Retrieved from https://iflaworld.com

Irvine, K. N., Warber, S. L., Devine-Wright, P., & Gaston, K. J. (2019). Understanding urban green space as a health resource: A qualitative comparison of visit motivation and derived effects among park users in Sheffield, UK. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 10*(1), 417–442.

Kang, Y. (2022). Interdisciplinary landscape performance evaluation: Comparing environmental and social metrics across urban green spaces. *Landscape and Urban Planning, 224*, 104424.

Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. New York, NY: Cambridge University Press.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (20. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Keskingöz, H., & Burak, S. (2023). Kent parkları içindeki fuar alanlarının kentsel rekreasyon ve ekonomi açısından önemi. *Kent Araştırmaları Dergisi, 14*(2), 78–95.

Landscape Architecture Foundation. (2017). *Landscape performance series*. Retrieved September 9, 2025, from https://www.landscapeperformance.org/

Liang, H., Chen, X., & Liu, Y. (2023). Nature-based solutions and urban resilience: A socio-ecological systems perspective. *Sustainable Cities and Society, 90*, 104345.

McPhearson, T., Andersson, E., Elmqvist, T., & Frantzeskaki, N. (2022). Resilience of and through urban ecosystem services. *Ecosystem Services, 12*, 152–156.

Medeiros, R. (2021). Environmental performance indicators in landscape architecture: A systematic review. *Urban Climate, 38*, 100897.

Modi, S. (2014). Measuring landscape performance: Criteria and metrics for sustainable design. *Journal of Landscape Architecture, 9*(3), 6–17.

Nassauer, J. I. (1995). Culture and changing landscape structure. *Landscape Ecology, 10*(4), 229–237.

Nassauer, J. I., & Opdam, P. (2008). Design in science: Extending the landscape ecology paradigm. *Landscape Ecology, 23*(6), 633–644.

Opdam, P., Nassauer, J. I., Wang, Z., Albert, C., Bentrup, G., Castella, J. C., . . . Swaffield, S. (2018). Science for action at the local landscape scale. *Landscape Ecology, 28*(8), 1439–1445.

Selman, P. (2012). *Sustainable landscape planning: The reconnection agenda*. London: Earthscan.

Şahin, Ş., & Tunçay, H. A. (2023). Kullanıcı davranışlarının kent parklarının planlanmasına etkisi: Ankara örneği. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 15*(1), 45–62.

Tezcan, M. (2011). Kent parkları içinde fuar alanlarının işlevsel analizi. *Milli Folklor, 23*(89), 102–110.

Wan, C., Zhang, Y., & Chen, H. (2024). Physical and social qualities of public open spaces: Effects on user experience and social interaction. *Urban Design International, 29*(1), 1–18.

Wang, Z., Berardi, U., & Akbari, H. (2016). Comparing the effects of urban heat islands mitigation strategies for Toronto, Canada. *Energy and Buildings, 114*, 2–19.

World Health Organization. (2016). *Urban green spaces and health: A review of evidence*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

Wu, J. (2013). Landscape sustainability science: Ecosystem services and human well-being in changing landscapes. *Landscape Ecology, 28*(6), 999–1023.

Wu, J. (2019). Linking landscape, land system and design approaches to achieve sustainability. *Journal of Land Use Science, 14*(2), 173–189.

Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.